

Вищий навчальний заклад
«НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ»
Юридичний факультет
Кафедра соціально-гуманітарних наук

ЗАТВЕРДЖЕНО

Декан юридичного факультету

Наталія ВЕСЕЛОВСЬКА

РОБОЧА ПРОГРАМА

НАУКОВЕ МОВЛЕННЯ ТА РИТОРИКА

(назва навчальної дисципліни)

підготовки третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
(назва рівня вищої освіти)

галузі знань С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини»
(шифр і назва галузі знань)

спеціальності С1 «Економіка та міжнародні економічні відносини (за спеціалізаціями)»
(код і найменування спеціальності)

освітньо-наукової програми «Економіка»
(назва освітньо-наукової програми)

тип дисципліни мовної та комунікаційної підготовки

2025 рік

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньої програми

Ірина ШТУЛЕР
(прізвище, ініціали)

РЕКОМЕНДОВАНО:

Кафедрою соціально-гуманітарних наук
протокол № 1
від «29» серпня 2025 року

Завідувач кафедри

(підпис)

Валентин КОСТЮК
(прізвище, ініціали)

Укладач: *Погоріла Світлана Григорівна*, кандидат педагогічних наук, доцент.

1. Опис навчальної дисципліни

Мова навчання: українська

Статус дисципліни: вибіркова

Передумови вивчення навчальної дисципліни: вивчення дисципліни «Наукове мовлення та риторика» доцільне після оволодіння здобувачами вищої освіти поглибленими знаннями з норм наукового та офіційно-ділового стилів мовлення, логічного, доказового та послідовного викладу думки, а також академічної доброчесності, етики мовлення та компетентного редагування наукових текстів.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Наукове мовлення та риторика» є сукупність мовних, стилістичних, риторичних і психолого-педагогічних явищ, що забезпечують ефективну комунікацію в науковому, професійному та академічному середовищі, зокрема:

- мовні норми наукового стилю;
- жанри наукового та ділового мовлення;
- риторичні прийоми публічних виступів;
- техніки усної та писемної комунікації;
- методики формування академічної комунікативної компетентності здобувачів.

Інформаційний обсяг навчальної дисципліни. На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин (3 кредити ECTS).

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Наукове мовлення та риторика» є формування у здобувачів високого рівня культури наукового та професійного мовлення, розвиток риторичних компетентностей, уміння створювати й редагувати наукові тексти, здійснювати ефективну усну та писемну комунікацію в академічному середовищі, а також формування комунікативної активності.

Основними завданнями навчальної дисципліни «Наукове мовлення та риторика» є формування у здобувачів вищої освіти системних знань щодо поняття наукового та офіційно-ділового стилів мовлення; вміння створювати й редагувати наукові тексти (статті, тези, рецензії), навички грамотного усного мовлення та публічних виступів, основ академічної етики й доброчесності в мовній комунікації, формування чіткості структурованості і логічності викладу, методики підготовки та проведення наукових презентацій, захистів, дебатів, практичні підходи до подолання мовного бар'єру (зокрема для іноземних студентів), комунікативну впевненість і професійну мовленнєву культуру, навички саморедагування текстів, використовувати невербальні й риторичні засоби для ефективного спілкування

3. Компетентності та заплановані результати навчання

Дисципліна «Наукове мовлення та риторика» забезпечує набуття здобувачами освіти компетентностей:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК05	Здатність розв'язувати комплексні проблеми економіки на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК02	Здатність усно і письмово презентувати та обговорювати результати наукових досліджень та/або інноваційних розробок українською та англійською мовами
СК04	Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у закладах вищої освіти.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 06	Вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, теоретичні та практичні проблеми економіки державною та іноземною мовами, кваліфіковано відображати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних наукових виданнях.
ПРН 07	Застосовувати інноваційні науково-педагогічні технології, формулювати зміст, цілі навчання, способи їх досягнення, форми контролю, нести відповідальність за ефективність освітнього процесу з дотриманням норм академічної етики та доброчесності.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Обсяг у годинах											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	сем.	пз	лаб.	с. р		л	сем.	пз	лаб.	с. р
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Наукове мовлення як складник професійної комунікації	7	1	2			4	7	1				6
Тема 2. Стилiстично-практичнi аспекти сучасної української лiтературної мови	7	1	2			4	9		1			8
Тема 3. Офiцiйно-дiловий стиль i засоби дiлового мовлення	7	1	2			4	9		1			8
Тема 4. Культура усного та писемного мовлення	10	2	2			6	9	1				8
Тема 5. Основи дiловодства та ведення службової документації	9	1	2			6	9	1				8
Тема 6. Стилiстичне редагування наукового тексту	10	2	2			6	9	1				8
Тема 7. Риторика як мистецтво публiчного виступу	10	2	2			6	9		1			8
Тема 8. Формування у студентiв навичок публiчних виступiв на заняттях	10	2	2			6	10	1	1			8
Тема 9. Формування комунiкативної активностi iноземних студентiв	10	2	2			6	9		1			8
Тема 10. Комунiкативний пiдхiд у формуваннi навичок усної комунiкації iноземних студентiв	10	2	2			6	10	1	1			8
Усього годин	90	16	20	0	0	54	90	6	6	0	0	78

5. Зміст програми навчальної дисципліни

Тема 1. Наукове мовлення як складник професійної комунікації

Наукове мовлення розглядається як ключовий інструмент інтелектуальної взаємодії та формування наукової культури. Аналізуються структурні й стилістичні особливості наукових текстів, жанрова різноманітність (наукова стаття, дисертація, рецензія, тези) та критерії академічної об'єктивності. Особлива увага приділяється логічності аргументації, доказовості викладу та мовним засобам формування професійного дискурсу.

Тема 2. Стилiстично-практичнi аспекти сучасної української лiтературної мови

Висвітлюються сучасні мовні норми та принципи використання української літературної мови у професійному контексті. Аналізуються лексичні, морфологічні та синтаксичні засоби наукового тексту, типові мовні помилки та методи їх усунення. Обговорюється роль мовної культури у формуванні академічної і професійної компетентності.

Тема 3. Офіційно-діловий стиль і засоби ділового мовлення

Офіційно-діловий стиль трактується як нормативна система комунікації у сфері управління та організації. Розглядаються стандартизовані мовні конструкції, кліше, форми документації (накази, протоколи, заяви, характеристики) та етикет ділового спілкування. Аналізуємо, як мовні стратегії впливають на ефективність офіційної комунікації та управлінських рішень.

Тема 4. Культура усного та писемного мовлення

Тема зосереджена на формуванні академічної та професійної мовної компетентності через усне та писемне мовлення. Розглядаються орфоепічні, лексичні, граматичні та пунктуаційні норми, стандарти академічної доброчесності та етичні засади комунікації. Особлива увага приділяється публічним виступам та стратегічній побудові академічного дискурсу.

Тема 5. Основи діловодства та ведення службової документації

Розкриваються теоретичні та практичні основи сучасного діловодства. Обговорюються стандарти оформлення документів, структурні вимоги до текстів та використання електронних форм документообігу. Аналізується взаємозв'язок формалізації службових документів із ефективністю управлінських процесів.

Тема 6. Стилiстичне редагування наукового тексту

Тема акцентує на професійній підготовці наукових текстів до публікації. Розглядаються методи усунення логічних, структурних та мовностилістичних недоліків, робота з термінологією та принципи саморедагування як складник академічної культури. Обговорюється критична оцінка власного тексту у контексті міжнародних стандартів публікацій.

Тема 7. Риторика як мистецтво публічного виступу

Риторика розглядається як комплексна система впливу на аудиторію через вербальні та невербальні засоби. Аналізуються класичні та сучасні теорії риторики, структура публічного виступу, методи переконання та аргументації. Розглядаються техніки подолання мовленнєвого страху та формування комунікативної впевненості.

Тема 8. Формування у студентів навичок публічних виступів на заняттях

Акцент робиться на практичних методах розвитку академічної і презентаційної компетентності: дебати, дискусії, захист наукових робіт, тренування дикції, логіки викладу та комунікативної впевненості. Підкреслюється інтеграція теоретичних знань із практичними навичками, необхідними для професійної наукової діяльності.

Тема 9. Формування комунікативної активності іноземних студентів

Розглядаються психолінгвістичні аспекти навчання іноземних студентів, мотивація до мовленнєвої діяльності та подолання мовного бар'єру. Пропонуються інтерактивні та міжкультурні методики, що забезпечують ефективну академічну комунікацію у багатомовному середовищі.

Тема 10. Комунікативний підхід у формуванні навичок усної комунікації іноземних студентів

Комунікативний підхід інтерпретується як основа розвитку професійного академічного мовлення у міжнародному контексті. Розглядається роль ситуаційного моделювання, рольових ігор, проєктних методів та інтеграції культурного компоненту у процес навчання. Особлива увага приділяється формуванню здатності до ефективної міжкультурної академічної комунікації.

6. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
1	Тема 1. Наукове мовлення як складник професійної комунікації	1	1
2	Тема 2. Стилiстично-практичнi аспекти сучасної української лiтературної мови	1	
3	Тема 3. Офіційно-діловий стиль і засоби ділового мовлення	1	
4	Тема 4. Культура усного та писемного мовлення	1	1
5	Тема 5. Основи діловодства та ведення службової документації	2	1
6	Тема 6. Стилiстичне редагування наукового тексту	2	1
7	Тема 7. Риторика як мистецтво публічного виступу	2	
8	Тема 8. Формування у студентів навичок публічних виступів на заняттях	2	1
9	Тема 9. Формування комунікативної активності іноземних студентів	2	
10	Тема 10. Комунікативний підхід у формуванні навичок усної комунікації іноземних студентів	2	1
Усього годин		16	6

7. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
1	Тема 1. Наукове мовлення як складник професійної комунікації	2	
2	Тема 2. Стилiстично-практичнi аспекти сучасної української лiтературної мови	2	1
3	Тема 3. Офіційно-діловий стиль і засоби ділового мовлення	2	1
4	Тема 4. Культура усного та писемного мовлення	2	
5	Тема 5. Основи діловодства та ведення службової документації	2	
6	Тема 6. Стилiстичне редагування наукового тексту	2	
7	Тема 7. Риторика як мистецтво публічного виступу	2	1
8	Тема 8. Формування у студентів навичок публічних виступів на заняттях	2	1
9	Тема 9. Формування комунікативної активності іноземних студентів	2	1
10	Тема 10. Комунікативний підхід у формуванні навичок усної комунікації іноземних студентів	2	1
Усього годин		20	6

План семінарських занять

Тема 1. Наукове мовлення як складник професійної комунікації

Мета семінару: Сформувати розуміння специфіки наукового стилю, навчити аналізувати структуру наукового тексту та визначати його мовностилістичні особливості.

Питання для обговорення:

1. Які основні ознаки наукового стилю мовлення?
2. У чому полягає відмінність між науковим і науково-популярним стилем?
3. Які вимоги висуваються до логіки та аргументованості наукового тексту?

4. Які типові помилки трапляються у наукових роботах студентів?
5. Як забезпечити об'єктивність і доказовість викладу матеріалу?
6. Як, на вашу думку, особливості наукового стилю впливають на логіку викладу та обґрунтування результатів у контексті вашої дисертаційної роботи?

Тема 2. Стилiстично-практичнi аспекти сучасної української лiтературної мови

Мета семінару: Удосконалити навички дотримання мовних норм у науковому та професійному мовленні.

Питання для обговорення:

1. Які мовні норми є обов'язковими у науковому тексті?
2. У чому полягає культура фахового мовлення?
3. Які лексичні помилки найчастіше зустрічаються в академічному мовленні?
4. Як уникати калькування з інших мов?
5. Чому важливо дотримуватися єдності термінології?
6. Яким чином дотримання лексичних, морфологічних та синтаксичних норм української мови може підвищити якість аргументації та доказовість висновків відповідно до вашого наукового дослідження?

Тема 3. Офіційно-діловий стиль і засоби ділового мовлення

Мета семінару: Навчити студентів складати та аналізувати документи відповідно до вимог офіційно-ділового стилю.

Питання для обговорення:

1. Які ознаки офіційно-ділового стилю?
2. Чим відрізняється ділове мовлення від наукового?
3. Які вимоги до структури службового документа?
4. Які мовні кліше доцільно використовувати в документації?
5. Які помилки є неприпустимими в офіційних текстах?
6. В яких аспектах використання стандартів офіційно-ділового стилю є критичним для оформлення аналітичних матеріалів у контексті дисертаційної роботи?

Тема 4. Культура усного та писемного мовлення

Мета семінару: Розвинути навички грамотного усного й писемного мовлення та підвищити мовну відповідальність студентів.

Питання для обговорення:

1. Що таке мовна культура та мовна компетентність?
2. Які орфографічні та пунктуаційні принципи є ключовими?
3. Як пов'язані мовна культура й академічна доброчесність?
4. Які критерії якісного усного виступу?
5. Як працювати над удосконаленням власного мовлення?
6. Як принципи мовної точності та логічності можуть забезпечити ефективне донесення наукових ідей відповідно до вашого наукового дослідження?

Тема 5. Основи діловодства та ведення службової документації

Мета семінару: Сформувати практичні навички складання та оформлення службових документів.

Питання для обговорення:

1. Які види службових документів найпоширеніші у ЗВО?
2. Які обов'язкові реквізити має офіційний документ?
3. У чому полягає стандартизація документації?
4. Які особливості електронного документообігу?
5. Як забезпечити юридичну коректність документа?
6. Які підходи до стандартизації документів слід застосовувати в контексті дисертаційної роботи для підготовки аналітичних матеріалів або проектних документів?

Тема 6. Стилiстичне редагування наукового тексту

Мета семiнару: Навчити студентiв здiйснювати мовностилiстичний аналіз i редагування наукових текстiв.

Питання для обговорення:

1. У чому полягає рiзниця мiж редагуванням i коректурою?
2. Які логiчні помилки найчастiше трапляються у текстах?
3. Як працювати з термiнологiєю?
4. Чому важливе саморедагування?
5. Які етапи пiдготовки тексту до публiкацiї?
6. Як мовностилiстичний аналіз тексту допомагає пiдвищити наукову аргументованiсть i точнiсть формулювань вiдповiдно до вашого наукового дослiдження?

Тема 7. Риторика як мистецтво публiчного виступу

Мета семiнару: Сформувати вмiння будувати аргументований публiчний виступ та ефективно взаємодiяти з аудиторiєю.

Питання для обговорення:

1. Яка структура класичного публiчного виступу?
2. Які прийоми аргументацiї є найефективнiшими?
3. Як впливає невербальна комунiкацiя на сприйняття промови?
4. Як подолати страх публiчного виступу?
5. Які типові помилки допускають доповідачi?
6. Які стратегiї публiчного виступу є найефективнiшими для презентацiї ключових результатiв у контекстi дисертацiйної роботи?

Тема 8. Формування навичок публiчних виступiв на заняттях

Мета семiнару: Розвинути практичні навички академiчного виступу та презентацiї результатiв дослiдження.

Питання для обговорення:

1. Як правильно структурувати презентацiю?
2. Які вимоги до захисту наукової роботи?
3. Як ефективно використовувати вiзуальні матерiали?
4. У чому полягає культура ведення дискусiї?
5. Як оцiнювати якiсть виступу?
6. Як методи структурованої презентацiї можуть пiдвищити сприйняття результатiв вашого наукового дослiдження аудиторiєю вiдповiдно до наукової роботи, яку ви виконуєте?

Тема 9. Формування комунiкативної активностi iноземних студентiв

Мета семiнару: Опанувати методи активiзацiї мовленнєвої дiяльностi iноземних студентiв в академiчному середовищі.

Питання для обговорення:

1. Які труднощі виникають у мовленні iноземних студентiв?
2. Як пiдвищити їх мотивацiю до комунiкацiї?
3. Які iнтерактивні методи є найефективнiшими?
4. Як подолати мовний бар'єр?
5. Яка роль викладача у формуванні комунiкативної впевненостi?
6. Які iнновацiйні методики комунiкацiї можна застосувати в контекстi дисертацiйної роботи для пiдвищення мовленнєвої активностi iноземних студентiв у науковому середовищі?

Тема 10. Комунікативний підхід у формуванні навичок усної комунікації іноземних студентів

Мета семінару: Сформувати практичні навички використання комунікативного підходу для розвитку усного академічного мовлення іноземних студентів.

Питання для обговорення:

1. У чому полягає сутність комунікативного підходу?
2. Які методи стимулюють спонтанне мовлення?
3. Як моделювати реальні комунікативні ситуації?
4. Як інтегрувати культурний компонент у навчання?
5. Які критерії оцінювання усної комунікації?
6. Як інтеграція комунікативного підходу сприяє розвитку академічного мовлення і підвищує ефективність представлення результатів відповідно до вашого наукового дослідження?

8. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
1	Не передбачено навчальним планом	-	-
Усього годин			

9. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
1	Не передбачено навчальним планом	-	-
Усього годин			

10. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
1	Тема 1. Наукове мовлення як складник професійної комунікації	4	6
2	Тема 2. Стилiстично-практичнi аспекти сучасної української лiтературної мови	4	8
3	Тема 3. Офіційно-діловий стиль і засоби ділового мовлення	4	8
4	Тема 4. Культура усного та писемного мовлення	6	8
5	Тема 5. Основи діловодства та ведення службової документації	6	8
6	Тема 6. Стилiстичне редагування наукового тексту	6	8
7	Тема 7. Риторика як мистецтво публічного виступу	6	8
8	Тема 8. Формування у студентів навичок публічних виступів на заняттях	6	8
9	Тема 9. Формування комунікативної активності іноземних студентів	6	8
10	Тема 10. Комунікативний підхід у формуванні навичок усної комунікації іноземних студентів	6	8
		54	78

11.Завдання для самостійної роботи

Самостійна робота – форма організації освітнього процесу, за якої здобувач вищої освіти опановує навчальну дисципліну у позааудиторний час. Метою самостійної роботи є поглиблення засвоєння навчальної програми дисципліни, розвиток викладацьких компетентностей та інтеграція результатів навчання у педагогічну діяльність. Самостійна робота спрямована на формування здатності здобувача відтворювати наукові дослідження, застосовувати сучасні методологічні підходи та цифрові технології у викладацькій діяльності.

Завдання для самостійної роботи

Підготувати реферат на одну з запропонованих тем. Реферат — це письмова навчальна або науково-інформаційна робота, що містить стислий, систематизований виклад змісту однієї або кількох наукових праць з певної теми без елементів оригінального дослідження. Ознаки реферату: базується на аналізі та узагальненні джерел; не містить нових наукових результатів; має оглядовий характер; виконується за встановленою структурою. Типова структура: титульна сторінка; зміст; вступ; основна частина; висновки; список використаних джерел. Мета реферату: перевірка вміння працювати з літературою; формування навичок аналізу, систематизації та викладу інформації.

Рекомендовані теми реферату:

1. Чи здатен науковий стиль української мови адаптуватися до глобалізованого наукового дискурсу без втрати національної ідентичності?
2. Чи обмежує класична жанрова система свободу креативного наукового мислення, чи навпаки – сприяє формуванню чіткої аргументації?
3. Чи завжди сувора логічність підвищує переконливість тексту, або іноді новаторські концепції потребують «нестандартного» викладу?
4. Чи можлива справжня об'єктивність у науковому дискурсі, враховуючи вплив авторської позиції та культурного контексту?
5. Чи повинні академічні тексти прагнути до абсолютної мовної досконалості, або частина «мовних помилок» може бути носієм інноваційного стилю?
6. Чи є культура мовлення лише формальним критерієм професійності, чи вона відображає глибинний рівень аналітичного мислення?
7. Чи обмежує офіційно-діловий стиль креативність управлінських рішень, чи навпаки – забезпечує ефективну комунікацію?
8. Чи стандартизація в епоху цифровізації стимулює чи пригнічує професійне самовираження працівника?
9. Чи завжди суворе дотримання академічної доброчесності стимулює розвиток науки, чи іноді гальмує нестандартні підходи?
10. Чи є дотримання мовних норм критерієм компетентності, чи це лише «показник зовнішнього оформлення»?
11. Чи редагування покращує зміст, чи іноді «випалює» оригінальні авторські ідеї та стиль?
12. Чи здатне саморедагування формувати критичне мислення, або воно перетворюється на формальний ритуал?
13. Чи класичні риторичні принципи втрачають значення у цифрову епоху, чи залишаються незамінними для академічного впливу?
14. Чи ефективна чисто логічна аргументація, або переконання часто залежить від емоційного впливу на аудиторію?
15. Чи можуть невербальні сигнали замінити логіку і доказовість, або вони лише доповнюють академічний дискурс?
16. Чи є сучасні мультимедійні технології допоміжним засобом, чи вони ризикують відволікти від суті дослідження?
17. Чи дебати формують критичне мислення, або навчають лише аргументувати заради перемоги, а не істини?

18. Чи універсальні мовні методики підходять для всіх культур, чи ефективність сильно залежить від національного контексту?

19. Чи інтерактивність стимулює глибинне навчання, або ризикує зробити процес поверхневим і розважальним?

20. Чи комунікативний підхід справді підвищує академічну компетентність, або він іноді надто фокусується на формальній взаємодії?

Варіанти контрольної роботи (для заочної форми здобуття освіти)

Нижче подано варіанти завдань для контрольної роботи, що відповідають змісту окремих тем дисципліни та поглиблюють опрацювання навчального матеріалу. Необхідно обрати варіант та виконати наведені завдання. Вимоги до контрольної роботи: 8-12 сторінок тексту (шрифт Times New Roman, 14 pt, міжрядковий інтервал - 1). Слід опрацювати щонайменше 10-12 джерел. Використання сучасних наукових праць обов'язкове. Дотримання принципів академічної доброчесності – засадничий принцип навчання. Здійснюйте коректне цитування використаних джерел. Заборонено плагіат: текст має бути оригінальним, з власним аналітичним та філософським осмисленням. Максимальна кількість балів за виконану контрольну роботу – 50 балів.

Варіант 1

1. Чи можна вважати науковий стиль універсальним для всіх галузей знань? Обґрунтуйте.
2. Які ризики виникають у разі недотримання норм сучасної української літературної мови?

Варіант 2

1. У чому полягає проблема об'єктивності в науковому тексті?
2. Чи потребує офіційно-діловий стиль модернізації в умовах цифрового документообігу?

Варіант 3

1. Чи є стандартизація документів обмеженням творчості фахівця?
2. Академічна доброчесність: етична вимога чи формальна норма?

Варіант 4

1. У чому полягає взаємозв'язок культури мовлення та професійного успіху?
2. Які труднощі виникають під час редагування власного наукового тексту?

Варіант 5

1. Чи може публічний виступ бути ефективним без чіткої структури?
2. Яку роль відіграє невербальна комунікація у формуванні довіри аудиторії?

Варіант 6

1. Чи потрібно спеціально навчати студентів техніки мовлення?
2. У чому переваги дебатів як методу розвитку академічного мовлення?

Варіант 7

1. Які чинники впливають на формування комунікативної активності іноземних студентів?
2. Чи є мовний бар'єр переважно психологічною проблемою?

Варіант 8

1. У чому сутність комунікативного підходу в навчанні мови?
2. Чи можлива ефективна усна комунікація без культурного компоненту?

Варіант 9

1. Які функції виконує термінологія у науковому тексті?
2. Чи впливає рівень мовної культури на академічну репутацію закладу освіти?

Варіант 10

1. Чи змінюється роль риторики в епоху цифрових технологій?
2. Як поєднати стандартизацію наукового тексту з індивідуальним стилем автора?

Неформальна освіта (онлайн-курси та платформи)

З метою розширення індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів вищої освіти та поглиблення результатів навчання з дисципліни «Наукове мовлення та риторика» здобувач має право опановувати онлайн-курси на міжнародних освітніх платформах, зміст яких відповідає питанням сучасного наукового мовлення та риторики.

Рекомендовані платформи та курси:

ProMovU <https://www.promovu.online/>

edX:

- Academic and Business Writing (University of California, Berkeley)
<https://www.edx.org/course/academic-and-business-writing>

- Public Speaking (Rochester Institute of Technology)
<https://www.edx.org/course/public-speaking>

Опрацювання зазначених онлайн-курсів не є обов'язковим і здійснюється за власною ініціативою здобувача як форма неформальної освіти.

Порядок зарахування результатів неформальної освіти:

Результати проходження онлайн-курсів можуть бути зараховані як складова самостійної роботи в порядку, визначеному «Положенням про порядок визнання результатів навчання набутих у неформальній/інформальній освіті» <https://nam.kyiv.ua/files/pdf/polozhennia-pro-neformalnu-ta-informalnu-osvitu.pdf>

Максимальна кількість балів – до 10 балів у межах самостійної роботи.

12. Питання для підготовки до підсумкового контролю (диференційований залік)

1. Які концептуальні підходи до визначення наукового стилю та його ключових ознак у сучасній лінгвістиці?
2. Які основні функції наукового мовлення та як вони визначають ефективність академічної комунікації?
3. Яка класифікація жанрів наукового стилю та їх роль у формуванні наукової дискусії?
4. Яким чином логічність і доказовість впливають на переконливість наукового тексту?
5. Які мовні засоби забезпечують об'єктивність і структурованість академічного викладу?
6. Як сучасні лексичні норми формують наукову точність і стильність тексту?
7. Які морфологічні особливості характерні для академічного дискурсу та їх роль у вираженні точності думки?
8. Які синтаксичні конструкції сприяють чіткості і зрозумілості академічного мовлення?
9. Які типові мовні помилки зустрічаються у наукових текстах і як їх систематично уникати?
10. Як культура фахового мовлення впливає на професійну репутацію та ефективність комунікації?
11. Які ознаки офіційно-ділового стилю відрізняють його від наукового та художнього?
12. Яке значення мовних кліше та стандартизованих конструкцій у діловій комунікації?
13. Які види ділових документів і їх функції в управлінському та академічному середовищі?
14. Як етикет ділового спілкування впливає на ефективність професійної комунікації?
15. Які сучасні форми електронного документообігу і як вони змінюють організацію роботи?
16. Яке значення орфоепічних та акцентуаційних норм у формуванні академічного мовлення?
17. Які принципи сучасної української орфографії критично важливі для наукових текстів?
18. Як академічна доброчесність впливає на якість і надійність наукових досліджень?
19. Які методи стилістичного редагування забезпечують високий рівень наукового тексту?
20. Яке значення саморедагування у підготовці публікацій і дисертаційних матеріалів?
21. Які основи класичної риторики можна застосувати для сучасних публічних виступів?
22. Яка оптимальна структура публічного виступу для академічної аудиторії?
23. Які методи аргументації та переконання найбільш ефективні у науковому дискурсі?
24. Яку роль відіграють невербальні засоби у комунікації та публічних виступах?
25. Які стратегії подолання страху публічного виступу демонструють найвищу ефективність?
26. Які методики підготовки академічної презентації забезпечують ясність і переконливість викладу?

27. Які структурні вимоги та критерії захисту наукових робіт відповідають сучасним стандартам?
28. Які специфічні підходи до навчання іноземних студентів забезпечують успішну інтеграцію у навчальний процес?
29. Які інтерактивні методи найбільш ефективні для формування усного академічного мовлення у багатомовному середовищі?
30. Як комунікативний підхід впливає на розвиток критичного та академічного мислення?

13. Методи навчання

Методи навчання на лекціях: вербальний метод (лекція, дискусія, консультація, обговорення тощо); методи візуалізації (презентація, метод ілюстрації, метод демонстрацій: та інші); робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування тощо); інші методи у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо).

Методи навчання на семінарських заняттях: вербальний метод (дискусія, співбесіда тощо); метод візуалізації (презентація, метод ілюстрації (графічний, табличний, тощо), метод демонстрацій та інші); робота з навчально-методичною літературою (рецензування, підготовка реферату, есе, доповіді тощо); інші методи у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо); кейс-метод (вирішення ситуацій тощо); практичний, пошуковий метод.

14. Методи оцінювання

У процесі вивчення дисципліни «*Наукове мовлення та риторика*» використовуються такі методи оцінювання:

Для поточного контролю: у вигляді усного та письмового опитування, фронтального опитування, тестування, написання есе (рефератів), контрольна робота (для заочної форми здобуття освіти); самостійна робота, неформальна освіта (онлайн-курси та платформи) тощо;

Для підсумкового контролю: проведення підсумкового контролю (усна та/або письмова відповідь, тестування тощо).

15. Засоби діагностики результатів навчання

Поточний контроль може передбачати застосування широкого спектру форм та методів оцінювання знань, що проводиться за кожною темою.

Підсумковий контроль передбачає проведення диференційованого заліку.

16. Критерії та порядок оцінювання результатів навчання

Для оцінювання знань здобувачів вищої освіти застосовуються контрольні заходи у формі поточного та підсумкового контролю знань у відповідності до «Положення про оцінювання знань здобувачів вищої освіти».

Поточний контроль

Види навчальної діяльності здобувачів вищої освіти обираються та оцінюються викладачем за рекомендованою шкалою в залежності від особливостей навчальної дисципліни. Оцінювання окремих видів навчальної діяльності здобувача вищої освіти для дисципліни «*Наукове мовлення та риторика*» відбувається за такими рекомендованими балами:

Види навчальної діяльності здобувачів вищої освіти	Кількість балів (від – до)
Аудиторна робота	
Відповідь на практичному, семінарському, лабораторному занятті	1-5
Вирішення ситуаційних завдань, розв'язання задач тощо	1-5
Тестування	1-5
Ділова гра, практичний кейс тощо	1-10
Інші види аудиторної роботи*	
Самостійна робота	
Реферат, есе тощо	1-10
Інші види навчальної діяльності здобувачів вищої освіти (участь у публічних заходах (конференція, олімпіада тощо); написання наукової статті, участь у конкурсах студентських робіт тощо)	1-10
Інші види самостійної роботи*	
Контрольна робота (для заочної форми здобуття освіти)	1-50

*види навчальної діяльності здобувачів освіти обираються та оцінюються викладачем за рекомендованою шкалою в залежності від особливостей навчальної дисципліни.

Для визначення ступеня засвоєння навчального матеріалу та поточного оцінювання знань здобувачів вищої освіти застосовуються критерії у відповідності до «Положення про оцінювання знань здобувачів вищої освіти».

Підсумковий контроль

Максимальна кількість балів за екзамен з початкової дисципліни «*Наукове мовлення та риторика*» складає **40 балів**.

Для визначення ступеня засвоєння навчальної дисципліни та контрольного оцінювання знань здобувачів вищої освіти за підсумковим контролем застосовуються критерії у відповідності до «Положення про оцінювання знань здобувачів вищої освіти».

Підсумкова оцінка переводиться у національну систему оцінювання і шкалу ECTS згідно таблиці:

Порядок переведення оцінок у систему ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	ОЦІНКА ECTS	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		для екзамену курсової роботи (проекту), практики	для заліку (диференційованого заліку)
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
64-74	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

17. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Для денної форми здобуття освіти

Поточний контроль та самостійна робота - 60											Підсумковий контроль	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	Самостійна робота		
5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	10 балів	40 балів	100 балів

Для заочної форми здобуття освіти

Поточний контроль та самостійна робота - 60		Підсумковий контроль	Сума
Контрольна робота	Самостійна робота		
50 балів	10 балів	40 балів	100 балів

18. Методичне забезпечення

Методичне забезпечення дисципліни «Наукове мовлення та риторика» узагальнено в комплексі навчально-методичного забезпечення, який включає:

- силабус;
- робочу програму навчальної дисципліни;
- варіанти завдань для самостійної роботи студентів;
- варіанти завдань для підсумкового контролю;
- інші матеріали.

19. Рекомендована література

Основна

1. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» Відомості Верховної Ради. 2019. № 21. Ст. 81. [URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19/print](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19/print)
2. Погоріла С. Г., Тимчук І. М. Формування комунікативної активності іноземних студентів на заняттях з української мови як іноземної. Всеукраїнський науково-практичний журнал “Директор школи, ліцею, гімназії” – Спеціальний тематичний випуск “Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору”. № 2. Кн. 3. Том II (89). К.: Гнозис, 2020-2021, С. 255-267
3. Тимчук І. М. Погоріла С.Г. Особливості використання комунікативного підходу для формування навичок усної комунікації іноземних студентів на заняттях з української мови як іноземної / І. М. Тимчук, С. Г. Погоріла // Актуальні питання гуманітарних наук. 2022. Вип. 55, т. 3. С. 255-257.
4. Тимчук І. М. Погоріла С.Г. Формування у студентів навичок публічних виступів на заняттях з української мови (за професійним спрямуванням) / І. М. Тимчук, С. Г. Погоріла. - Наукові записки: електронне видання. Серія: Філологічні науки . 2024 . Вип. 2 (209) . С. 359-367.
5. Серeda Н. В. Педагогічне спілкування та риторика : навч.-метод. посібник / Н. В. Серeda, Т. О. Солодовник, О. А. Ігнатюк ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". – Харків : Підручник НТУ "ХПІ", 2023. – 152 с. <https://repository.kpi.kharkov.ua/items/bbd8963c-41a1-4446-b358-fc9435e34d80> и
6. Академічна риторика та письмо : методичні рекомендації. Луцьк : Надтир'я. 2022. 44 с <https://numl.org/1hfV>
7. Василенко В. Риторична культура професійного мовлення. Курс лекцій. Навчальний посібник для здобувачів гуманітарних факультетів закладів вищої освіти. Суми: Сумська філія Харківського національного університету внутрішніх справ, 2023. 377 с <https://numl.org/1hfW>

Допоміжна

8. Культура мовлення та академічна риторика у спеціальній освіті [(опорні конспекти лекцій) : для студентів денної та заочної форм навчання спец. 016 Спеціальна освіта другого (магістер.) рівня вищ. освіти] / уклад. Т. В. Хома ; рец. : О. Кас'яненко ; ДВНЗ «Ужгородський національний університет», Ф-т здоров'я та фізич. виховання. — Ужгород : ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2024. — 128 с. : табл. — Бібліогр.: с. 123— 127. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/items/337a5016-cdf6-4139-81c7-71a308283201>

9. Усна й письмова комунікація та риторика в професійній діяльності вчителя: навч. посіб. / уклад. : Н. С. Безгодова, Л. Л. Колесникова. Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Полтава, 2023. 214 с. <https://numl.org/1hgm>

10. Нікітіна А. В., Барилова Г. К., Кравченко М. В. Риторика : навч. посіб. Старобільськ, 2021. 99 с. URL : <http://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/8687/ritorika.pdf?sequence=1&isAllowed=y>